

Ikke greit fra psykologspesialist

Stian Tobiassen

fagansvarlig psykolog, Stine Sofie Senteret

Kristin Stokke

daglig leder, Stine Sofie Senteret

Anders Dovran

psykologspesialist/PhD, Stine Sofie Senteret

En femåring sitter i tilrettelagt avhør og tegner grove overgrep fra far. På Barnehuset forklarer hun i detalj hva hun er utsatt for. Når dette havner i media, er det åpenbare brudd på jentas rettsikkerhet.

PSYKOLOGI OG RETTSSIKKERHET

PÅ EN FERIE TUR i 2014 fortalte den da fire år gamle jenta ifølge mor om overgrep begått av far. Mor anmeldte far, og familiefaren i 40-årene ble i Haugaland tingrett dømt til ni års fengsel. Saken ble anket til lagmannsretten, der far ble frikjent. Han ble likevel dømt til å betale erstatning. Fagdommerne mente det var klar sannsynlighetsovervekt for at han hadde begått overgrepene.

Saken har den siste tiden blitt godt belyst, både gjennom omtaler i NRK, Psykologtidsskriftet og nå sist i familiens egen lokalavis, Haugesunds Avis. Samtlige saker fokuserer på at behandlingen jenta fikk på BUP, både er kritikkverdig og gjenstand for etablering av falske minner. Formidlingen har det til felles at den mangler ett viktig perspektiv: jentas historie. Dette er en fullstendig avsporing og er en direkte trussel mot jentas rettsikkerhet.

Den nå ni år gamle jenta har levd med denne historien over halve livet. Hun har gått i behandling, hatt effekt av dette, og må leve med at hun ikke ble trodd. For la en ting være helt klart: Hun fortalte ifølge tingrettsdommen om overgrepene før BUP ble koplet inn, og før de, ifølge kritikerne, angivelig plasserte falske minner hos henne.

Vi kan alltid diskutere både metodevalget og kvaliteten på helsehjelpen jenta mottok i tiden etter at hun fortalte om overgrepene. Men kan vi gjøre dette uten å frata jenta den lovpålagte retten hun har til beskyttelse og anonymitet? Vi snakker om et barn her. Et barn som, i fagpersoners iver etter å kritisere BUP, må forholde seg til at høyst private journaldokumenter tilflyter pressen og allmennheten.

I saken «Hva skjedde egentlig mellom pappa og Victoria» publiserte NRK tegninger som jenta laget mens hun satt i tilrettelagt avhør. Tegningene forestiller de overgrepene hennes far skal ha utsatt henne for. I samme artikkel er lange utdrag fra de tilrettelagte avhørene hun gjennomførte på Barnehuset, direkte sitert. Det samme er sitater og detaljerte beskrivelser av jentas kroppsspråk i terapirommet. Psykologtidsskriftet har tidligere omtalt saken, sist gjennom et intervju med tidligere fagsjef i Psykologforeningen Anders Skuterud, ført i pennen av tidsskriftet på vegne av Haugesunds Avis. I artikkelen hevder Skuterud at BUP kan ha skapt falske minner hos jenta. Han bygger dette på at

han nettopp har sett den sju minutter lange videoen der jentas behandler i detalj forteller om hva hun skal ha blitt utsatt for.

Dette er ikke bare provoserende, det er direkte rystende. For ærlig talt, hvorfor sitter psykologspesialist Anders Skuterud og ser høyst sensitivt journalmateriale om en fem år gammel jente i en sak som omhandler grove overgrep begått av hennes egen far? Hvor har han fått tak i dette? Og hvordan kan han forsvare at dette gjengis, og fritt tolkes, i et intervju publisert i jentas egen lokalavis?

Anders Skuterud er fremdeles ansatt i Psykologforeningen og sitter i kraft av sin profesjon som psykologspesialist og kommenterer innholdet i en journal som verken er offentliggjort eller skulle vært distribuert til personer som ikke er part i saken. Hvordan forholder Psykologforeningen, med nåværende fagsjef Andreas Høstmælingen, seg til dette? Denne filmen er ikke bare en del av jentas journal, den er også en del av en mengde taushetsbelagte dokumenter i en ikke avsluttet straffesak. Dette er vel ikke bare uetisk, men også straffbart?

Felles for samtlige av de publiserte artiklene i denne saken er at det ikke fremkommer en eneste refleksjon omkring den blottstillingen man gjør av et lite barn. Vi både kan og bør ta debatten om traumebehandling i spesialisthelsetjenesten. Men vi er skuffet over at Skuterud ikke klarer å gjøre dette uten å påføre et barn, som har levd med denne saken over halve livet sitt, ytterligere belastninger.

Tilsvar: Påfallende konstatering

Thomas Randby, advokat og forsvarer til faren i omtalte rettssak

Den anklagede mannen er av juryen i Gulating lagmannsrett fullt ut frikjent for anklagene om incest. Fagdommerne godtok enstemmig juryens avgjørelse. Straffedommen er ikke anket, slik at frifinnelsen av faren er rettskraftig (endelig). Heller ikke i erstatningsdommen ble de alvorligste anklagene lagt til grunn, bl.a. fordi disse delene av anklagene strider mot det som er sjekket medisinsk. Erstatningsdommen er anket til Høyesterett, og er altså ikke rettskraftig.

Da er det alvorlig at tre ansatte ved Stine Sofie Senteret har en så klar oppfatning av at overgrepsanklagene stemmer. Det er påfallende at de er så konstaterende om Haugalandet-sakens detaljer, uten selv å ha vært til stede i retten. Hva og hvem bygger de på? Har man på samme måte som BUP konkludert uten å ha kontakt med far? Forfatterne bringer videre alvorlige anklager mot en far som er frifunnet av rettsapparatet. Det de skriver, er ikke et uomtvistelig faktum, men påstander og tolkninger. De mener å vite at de formidler jentas historie. Spørsmålet er imidlertid om det er andres historier om påståtte overgrep de formidler. Og forfatterne velger å overse konteksten overgrepsanklagene er fremkommet i: konflikt mellom foreldre om samvær. Faktum er at politiet, etter at jenta hadde vært i det første avhøret (før BUP-behandlingen), innstilte overfor statsadvokaten på at hele saken burde henlegges. Heller ikke statsadvokaten fant bevismessig dekning for å ta ut tiltale på bakgrunn av det første avhøret sammenholdt med det bevismaterialet som da forelå. Først etter det andre avhøret (etter BUP-behandlingen) fant statsadvokaten grunnlag for tiltale. Derfor er ikke et faglig fokus på BUP-behandlingen et feilspor, heller ikke opp mot rettssaken mot far.

Forfatterne er positive til den behandlingen barnet har fått, og er sikre på at den har hatt god effekt. Dette i motsetning til hva fagdommerne mener: De uttrykker uro rundt behandlingen, som også innbefattet at jenta fikk opplest skremmende historier om 11. september-angrepet i USA. Det er generelt svært viktig å avdekke overgrep mot barn, hjelpe dem og stille gjerningspersoner til ansvar. Samtidig må man ha i mente at særlig små barn kan påvirkes bl.a. av omsorgspersoner rundt dem og profesjonelle behandlere, og barna kan være sårbare for påføring av falske minner. Det er å håpe at

alle fagpersoner som på den ene eller andre måten er involvert i håndteringen av slike saker, også har kompetanse og perspektiv på sistnevnte problemstilling.

Tilsvar: Beklagelse og påminnelse

Anders Skuterud, seniorrådgiver i Norsk psykologforening

«Advarer om falske minner» var overskriften jeg er sitert på i forrige nummer av Psykologtidsskriftet. Jeg blir sterkt angrepet for mine utsagn og noe av kritikken er berettiget. Filmen ble vist i offentlig rett og er således å anse som offentlig. Dermed kan den kommenteres. Men det betyr ikke alltid at man bør.

Som det påpekes er det en betydelig belastning for barnet at saken gjentatte ganger blir tatt opp og kommentert. Men hovedbelastningen for barnet henger sammen med at den rettslige prosess ikke er avsluttet. I forhold til dette barnets beste burde jeg avholdt meg fra å mistenkeliggjøre den konkrete delen av behandlingen. I min kommentar er jeg også for dømmende ut fra min usikre kunnskap om hele behandlingsprosessen. Det skal ikke være min rolle å gå inn i vurderinger som skal ligge til Helsetilsynet.

Mitt hovedanliggende i dette problemfeltet er at vi må være forsiktig med å overføre klinisk overbevisning til den rettslige arena. I disse sakene er det så mye affekt på grunn av sakenes karakter, at vi som behandlere bør betvile våre kliniske slutninger og være svært varsomme før vi tar dem med til retten.

I tillegg tror jeg igjen – med hensyn til barnet – at vi i vårt terapeutiske arbeid bør være forsiktige med å formidle sikre påstander til barnet om hva som har skjedd, ikke minst før den rettslige prosess er avsluttet.